

Porezna utaja i izbjegavanje plaćanja poreza u Republici Hrvatskoj

Luter, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:129:043842>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić
Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

HELENA LUTER

POREZNA UTAJA I IZBJEGAVANJE PLAĆANJA POREZA U
HRVATSKOJ

STRUČNI ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2019. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

STRUČNI ZAVRŠNI RAD

POREZNA UTAJA I IZBJEGAVANJE PLAĆANJA POREZA U
HRVATSKOJ

Mentorica: Maja Buljat, mag. oec. pred.

Naziv kolegija: Porezno računovodstvo

Apsolventica: Helena Luter

JMBAG studentice: 0067389143

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
ABSTRACT	6
1. UVOD	7
2. POREZNI SUSTAV I MJERE POREZNE POLITIKE	8
2.1. PODJELA I OBILJEŽJA POREZA	8
2.2. OPOREZIVANJE I GOSPODARSKI RAST	9
2.2.1. UTJECAJ POREZA NA ŠTEDNJU POJEDINCA	10
2.2.2. UTJECAJ POREZA NA BRUTO ŠTEDNJU PODUZEĆA	11
2.2.3. UTJECAJ POREZA NA INVESTICIJE	11
2.2.4. UTJECAJ POREZA NA DOHODAK I DOPRINOSA NA KRETANJE PLAĆA I ZAPOSLENOST	12
2.3. NAČELA OPOREZIVANJA	12
2.4. CILJEVI I UČINCI OPOREZIVANJA	13
3. POREZNA UTAJA	15
3.1. POJAM POREZNE UTAJE	15
3.2. ZAKONSKI OKVIR POREZNE UTAJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	17
3.2.1. UGOVORI O DVOSTRUKOM OPOREZIVANJU	17
3.2.2. KAZNENI ZAKON	17
3.2.3. OPĆI POREZNI ZAKON	18
3.2.4. POJEDINAČNI POREZNI ZAKONI	18
3.3. POJAVNI OBLICI POREZNE UTAJE	18
4. SPREČAVANJE POREZNE UTAJE I IZBJEGAVANJE PLAĆANJA POREZA	21
4.1. UDOVOLJAVANJE POREZNOJ OBVEZI	21
4.2. PREKRŠAJNA I KAZNENA ODGOVORNOST ZA NEPLAĆANJE POREZA	21
4.3. MJERE ZA SPRJEČAVANJE POREZNE UTAJE	22
4.4. BORBA PROTIV IZBJEGAVANJA POREZA I UTAJA POREZA	23
5. IZBJEGAVANJE I NEPLAĆANJE POREZA U HRVATSKOJ	25
5.1. PRIMJERI NEPLAĆANJA POREZA	25
5.2. POREZNI DUG U RH	28
5.3. LISTE DUŽNIKA U HRVATSKOJ	28
6. ZAKLJUČAK	31
7. LITERATURA	32

8. POPIS SLIKA I TABLICA

34

9. IZJAVA

35

SAŽETAK

Izbjegavanje poreza uobičajena je društvena pojava kojom obveznici iz različitih pobuda, na zakonit ili nezakonit način, žele izbjeći njegovo plaćanje. Plaćanje poreza ima direktan utjecaj na smanjenje kupovne odnosno ekonomske snage poreznog obveznika što može imati za posljedicu i promjenu statusa poreznog obveznika na društvenoj ljestvici, te se pri ubiranju poreza javlja otpor i nastojanje poreznih obveznika da se porez smanji ili potpuno ukloni odnosno izbjegne. Zbog nepovoljnog djelovanja oporezivanja, izbjegavanje plaćanja poreza od poreznih obveznika ili porezna evazija, prisutna je u gotovo svim poreznim sustavima, iako se ubiranjem poreza osigurava posredna korist i to: stabilnost države, funkcioniranje njenog pravnog poretka, zaštita imovine kao i fizički integritet poreznog obveznika. poreza ili potpunog oslobođenja od obveze plaćanja poreza. Granica između izbjegavanja plaćanja poreza i utaje poreza je tanka, ipak valja istaći da ona postoji te da se kod izbjegavanja plaćanja poreza koriste sve „rupe“ u zakonu kako bi se platilo manje poreza, a kod utaje poreza taj zakon se direktno krši u cilju da se ne plati porez ili da se plati manje nego što je propisano. Istraživanjem se želi razjasniti kako i zašto se izbjegava plaćanje poreza u Hrvatskoj i što porezne vlasti mogu učiniti da se ova pojava suzbije ili barem pokuša svesti u prihvatljivije okvire.

Ključne riječi: porezi, porezni obveznik, porezna evazija, porezni sustav.

ABSTRACT

Tax avoidance is a common social phenomenon whereby taxpayers in various instances, legally or illegally, want to avoid paying it. Payment of taxes has a direct effect on the reduction of the taxpayer's purchasing power or economic power, which can also result in a change of the status of the taxpayer on the social ladder. Due to that unfavorable effect of taxation, tax avoidance is present in almost all tax systems, although taxation provides indirect benefits such as: stability of the state, functioning of its legal order, protection of property and physical integrity of the taxpayer, tax or total exemption from tax. The line between tax avoidance and tax evasion is thin, but it should be noted that it exists. Tax avoidance uses all the loopholes in the law to pay less tax, and in tax evasion, law is directly violated in order to no tax is paid or less than it's prescribed. The research seeks to clarify how and why tax avoidance is present in Croatia and what tax authorities can do to counteract this phenomenon or at least try to reduce it to more acceptable frameworks.

Key words: *taxes, taxpayer, tax evasion, tax system*

1. UVOD

Karakteristike poreza su prvo njihova prisilnost plaćanja utemeljena na zakonu, pa porezni obveznik mora plaćati poreze, a neplaćanje se sankcionira. Izbjegavanje plaćanja poreznih obveza, naime, iskorištavanjem zakonskih rupa i nezakonito izbjegavanje plaćanja poreza, odnosno porezna utaja globalni su problemi što utječu na sve nas, naprosto zato što u svima poreznim sustavima, na jednoj strani, obveznici zakonitima ili nezakonitim postupcima nastoje umanjiti vlastite porezne obveze, a na drugoj porezne administracije pokušavaju unaprijediti suradnju s obveznicima na obostrano zadovoljstvo, otkrivati nezakonito izbjegavanje plaćanja poreznih obveza, odnosno poreznu evaziju i popuniti rupe u zakonu kakve omogućuju legalno izbjegavanje plaćanja poreznih obveza. Iz navedenog proizlazio istraživački **problem** ovog završnog rada.

Svrha završnog rada je analizirati porezni sustav u Hrvatskoj i njegov utjecaj na gospodarski rast. **Cilj** rada je istražiti kako porezni sustav zbog svojih karakteristika i kroz mjere porezne politike utječe na udovoljavanju poreznoj obvezi, odnosno spremnosti obveznika na provođenje poreznih propisa vlastite države.

Struktura rada uz uvod i zaključak sastoji se četiri poglavlja. U drugom poglavlju definiran je porezni sustav i mjere porezne politike. Od mjesta i uloge poreza u ekonomiji, čimbenika koji utječu na sustav oporezivanja pa sve do ciljeva i učinka. U trećem poglavlju opisuje se porezna utaja, zakonski okvir iste te pojavne oblike porezne utaje. U četvrtom poglavlju pod nazivom sprečavanje porezne utaje i izbjegavanje plaćanja poreza se zapravo opisuje prekršajna i kaznena odgovornost za neplaćanje poreza, ali i ključne mjere koje se koriste kako bi se što učinkovitije spriječile porezne utaje i maksimalno smanjio njihov broj. Peto poglavlje opisuje primjere neplaćanja poreza te kako se ostale zemlje članice EU bore sa istim problemom. Grafički će se prikazati porezni dug u Hrvatskoj i interpekratko se opisuje porezni dug RH, a glavno pitanje rada je zašto se uopće izbjegava plaćanje poreza i tko je tome kriv?

Autorica je prilikom izrade konzultirala znanstvenu i stručnu literaturu. Znanstvene metode korištene pri izradi završnog rada navedene su u nastavku: metoda analize, deskripcije, deduktivna metoda, metoda klasifikacije, komparacije, sinteze i konkretizacije

2. POREZNI SUSTAV I MJERE POREZNE POLITIKE

Hrvatska je početkom 1990-ih, poput brojnih drugih tranzicijskih zemalja, doživjela poreznu reformu, ponajprije zbog novostvorene samostalnosti i potreba uspostave novoga, tržišno orijentiranog sustava, usklađenoga s poreznim sustavima u razvijenim zemljama. U poreznim reformama u razvijenim zemljama naglasak je bio na povećanju učinkovitosti odnosno što većoj neutralnosti poreznog sustava. Pri tome se ponajprije mislilo na smanjenje poreznih izuzeća i olakšica odnosno na proširenje porezne osnovice i smanjenje graničnih poreznih stopa. I u Hrvatskoj je reforma sredinom 1990-ih započela u tom smjeru, ali se s vremenom, već od kraja 1990-ih, a osobito nakon 2000. godine, sustav počeo kretati u suprotnom smjeru. Tako je 2000. godine u hrvatskom sustavu oporezivanja dohotka praktično postojala samo jedna prava olakšica – osobni dobitak. No od 2001. godine njihov se broj popeo na više od dvadeset.

Osnovna načela na kojima je poreznom reformom započetom prije desetak godina utemeljen hrvatski porezni sustav uglavnom se i dalje poštuju unatoč pojavi određenih odstupanja uzrokovanih trenutačnim gospodarskim ili političkim promjenama. Određene promjene označavaju pozitivan pomak (primjerice smanjenje poreznog opterećenja, naglasak na oporezivanju potrošnje, a ne dohotka i štednje, smanjenje porezne evazije, poboljšanje učinkovitosti porezne uprave), dok bi neke već provedene ili tek najavljene promjene trebalo pomno preispitati te realno izračunati fiskalne posljedice koje proizlaze ili bi proizašle njihovom primjenom. Riječ je o uvođenju novih olakšica, oslobođenja i povlastica, o uvođenju novih poreznih stopa, npr. dohotka ili PDV-a, o sniženju stope PDV-a, uvođenju novih poreza. (Bratić, Urban, 2006.)

Uvođenjem novih poreznih olakšica i povlastica narušava se konzistentnost i transparentnost poreznog sustava te njegova stabilnost. Dodatno se usložnjava postupak naplate i kontrole poreza, što vodi poskupljenju i slabijoj učinkovitosti sustava. Učestale promjene, često ad hoc mjere, negativno utječu na donošenje ekonomskih odluka poreznih obveznika. Poreznom politikom ne smiju se provoditi mjere socijalne, ekonomske ili razvojne politike nego je njezin osnovni cilj i svrha što jednostavnije, učinkovitije i pravednije prikupljanje poreznih prihoda kojima se trebaju pokrivati postojeći izdaci za javne potrebe. Uostalom, u Hrvatskoj je upravo rashodna strana proračuna problematična i nikakve promjene na prihodnoj strani bez radikalne reforme rashoda ne mogu pridonijeti poboljšanju hrvatskih javnih financija (Kuliš, 2003).

2.1. PODJELA I OBILJEŽJA POREZA

Porezi se mogu podijeliti prema mnogim kriterijima. Najvažnije klasifikacije (podjele, grupiranja) poreza su:

- prema kriteriju prevaljivosti (izravni ili neizravni)
- prema vrsti porezne osnovice (porezi na dohodak, porezi na potrošnju i porezi na imovinu)
- prema redistribucijskom učinku (progresivni, regresivni, proporcionalni)

Iako kriterij prevaljivosti nije jedini kriterij prema kojem se razlikuju izravni od neizravnih poreza, svakako je najvažniji.

- Izravni porezi (direktni, neposredni) su oni porezi koje plaćamo osobno ili ih za nas obustavlja poslodavac. Najčešće se plaćaju u postotku u odnosu na zarađeni dohodak ili vrijednost imovine. Ti porezi se ne mogu prevaliti na drugu osobu, što znači da je porezni obveznik i stvarni porezni platac (destinator). Što se tiče oporezivanja pojedinca to je porez na dohodak, a što se tiče oporezivanja poduzeća to je je porez na dobit. Postoji i mnoštvo drugih izravnih poreza kojima se najčešće oporezuje dohodak (dobit) i imovina (npr. prizrez porezu na dohodak , porez na kuće za odmor, itd.)
- Neizravni porezi (indirektni, posredni) su oni porezi gdje porezni obveznik kroz cijenu proizvoda ili usluge prevaljuje iznos poreza na drugu osobu, odnosno ta druga osoba plaća taj porez neizravno. To su primjerice, PDV i trošarine. Obveznik poreza je osoba koja prodaje neko dobro ili uslugu, no taj iznos poreza kroz cijenu prevaljuje na kupca dotičnog dobra ili usluge. Obveznik PDV-a (prodavač) je dužan taj porez obračunati i kasnije uplatiti u državni blagajnu, ali stvarni nositelj poreznog tereta je kupac odnosno krajnji potrošač.

Što se tiče podjele poreza prema vrsti porezne osnovice, porez možemo podijeliti na poreze na potrošnju, poreze na dohodak i poreze na imovinu. Budući da se u suvremenim poreznim sustavima oporezivanje vrši prema načelu ekonomske snage, ekonomska snaga može se mjeriti kroz dohodak (poduzeća i pojedinca), potrošnju i imovinu. Nijedan od navedenih pokazatelja ekonomske snage sam po sebi nije dovoljan pa svaki suvremeni porezni sustav oporezuje sve navedene porezne osnovice. Porezima na potrošnju oporezuje se potrošnja, odnosno promet određenih dobara i usluga (PDV, trošarine itd.). Porezima na dohodak oporezuje se dohodak pojedinca i dohodak poduzeća (dobit). Postoje još mnogi porezi na imovinu (npr. porez na kuće za odmor, porez na cestovna motorna vozila itd.), ali u suvremenim poreznim sustavima , pa tako i u Hrvatskoj, ne predstavljaju značajan porezni prihod.

Posljednja podjela je ona prema redistribucijskom učinku koja ovisi o poreznoj tarifi. Prema tome porezi mogu biti progresivni, regresivni ili proporcionalni. Ukoliko prosjeno porezno opterećenje raste s porastom porezne osnovice onda se govori o progresivnom porezu. U obrnutom slučaju radi se o regresivnome porezu. Ukoliko se progresivno porezno opterećenje ne mijenja s promjenom porezne osnovice onda se govori o proporcionalnom porezu. Većina poreznih oblika u Hrvatskoj koristi jednu proporcionalnu stopu, ali kakav je konačni redistribucijski učinak ovisi ne samo o broju i visini poreznih stopa , nego i o broju poreznih olakšica i oslobođenja koje utječu na visinu porezne osnovice, a time i na konačan redistribucijski učinak. (Dražić, Lutilsky i sur., 2015)

2.2.OPOREZIVANJE I GOSPODARSKI RAST

Pitanje na koji način promjene u poreznoj politici utječu na ekonomsku aktivnost i socijalno blagostanje jedno je od središnjih pitanja u makroekonomiji i javnim financijama. U teoriji se obično smatra kako su porezi negativno korelirani sa rastom, pa veći porezi donose i niže stope

rasta gospodarstva. To se tumači time što porezi unose u gospodarstvo iskrivljenosti, odnosno nemaju neutralan učinak na ponašanje pojedinaca.

U uvjetima poreznih iskrivljenosti mijenja se sustav poticaja za pojedince, pa su njihove odluke npr. o radu i dokolici, štednji i potrošnji drugačije nego sto bi bile u svijetu bez poreza. Iskrivljenosti koje u gospodarstvo unose porezi dovode od gubitka efikasnosti koji se naziva mrtvim teretom oporezivanja. Iz toga slijedi da visa razina oporezivanja donosi veće iskrivljenosti, te dovodi do većeg gubitka efikasnosti, a shodno tome i do nižeg rasta. Dakle, oporezivanje uvodi neefikasnost u gospodarstvo. Naime porezi stvaraju poticaje da ljudi promijene svoje ponašanje: na primjer, ili da rade isto kao i prije uvođenja poreza, pa smanje svoju potrošnju, ili da rade više, a manje dokolice, pa potrošnju ne trebaju smanjivati u većoj mjeri. Bilo kako se prilagodili porezima, bit će im ipak gore nego u svijetu bez poreza, a ravnoteža će se na tržištu uspostaviti na nižoj razini outputa i višoj razini cijena. Alokacija resursa više nije Pareto optimalna, a u sustav je ušla neefikasnost koja dovodi do nižeg rasta.

Porezi utječu, naime, na veličinu ponude i potražnje dobara. Oporezivanje dovodi u lošiji položaj kako potrošače, tako i proizvođače: cijena koju nakon uvođenja poreza potrošači plaćaju je viša, a cijena koju proizvođači ostvaruju je niža od cijene prije poreza. Tržište se suzilo jer se razmjenjuje manja količina dobara. Smanjenje blagostanja potrošača i proizvođača pretvara se u porezni prihod države.

Prema Kesner-Škreb (1999) porezi mogu smanjiti gospodarski rast preko njihovog utjecaja na štednju i investicije. Što je veći dio dohotka koji se štedi i investira to će biti veća i buduća razina dohotka. Dakle putem utjecaja na veličinu dohotka koji se štedi, odnosno investira, porezna politika ima presudan utjecaj na buduću razinu dohotka po stanovniku. Domaća porezna stopa u većini slučajeva je primarna odrednica investicijskih odluka od strane multinacionalnih korporacija, a taj se učinak povećava ako se izravna strana ulaganja financiraju putem zadržane dobiti jer su tada više osjetljiva na poreze u državi u kojoj se ulaže. Ukoliko se ulaganja financiraju dugom ili transferom kapitala od matičnog poduzeća ka podružnici, domaća porezna stopa nema veliki utjecaj (Hartman, 1984)

2.2.1. UTJECAJ POREZA NA ŠTEDNJU POJEDINCA

Bruto štednja u privatnom sektoru formira se u domaćinstvima i u poduzećima. No veliki dio bruto štednje ide na pokrivanje amortizacije i potreban je za održavanje postojećeg kapitala. Neto štednja koju čini štednja u domaćinstvima i neraspodijeljeni profiti u poduzećima predstavlja stvarni potencijal raspoloživ za nove investicije. Najveći dio te štednja formira se u domaćinstvima, dok neraspodijeljeni profiti čine zato samo manji dio ušteta. Kada bi sva domaćinstva štedjela istu proporciju dohotka tada bi učinak poreza na dohodak na ukupnu štednju bio isti bez obzira kako bi se porezni teret raspodijelio na pojedince. No bogati pojedinci štede više od siromašnih građana, pa se zato očekuje da porezi ubrani iz viših poreznih razreda više terete štednju nego li oni ubrani iz nižih poreznih razreda. Prema tome čini se da progresivniji porez na dohodak više opterećuje štednju nego manje progresivan porezni sustav. Iz ovog navoda moglo bi se zaključiti da

smanjivanje progresivnosti sustava poreza na dohodak pogoduje porastu štednje pojedinaca, te tako pogoduje i rastu. No istraživanja pokazuju da je utjecaj progresivnosti poreza na dohodak na razinu štednje mnogo manje značajan nego sto bi se moglo očekivati: zamjena progresivnog poreza na dohodak proporcionalnim mogla bi povećati štednju domaćinstava za ne više od 10% (Musgrave i Musgrave, 1988). Sklonost štednji mijenja se također i tijekom životnog ciklusa: u mladosti i starosti ona je manja nego li u srednjim godinama kada su dohoci najveći, te kada se štedi za školovanje djece, za kupovinu kuće ili stana, te za starost. Porez na dohodak utječe na štednju i tako jer snižava neto prinos od štednje, tj. snižava kamatnu stopu na štednju. U takvim uvjetima se očekuje da će štednja pasti. No štednja pojedinaca motivirana je i raznim drugim razlozima, pa njezina konačna veličina ne mora ovisiti samo o kretanju kamatne stope. Tako, na primjer, mnoga domaćinstva neće manje štedjeti kada su kamatne stope niže, jer se nalaze u razdoblju životnog ciklusa kada trebaju štedjeti za vrijeme umirovljenja. Osim poreza na dohodak i porezi na potrošnju utječu na štednju pojedinaca. Dok je porez na dohodak u pravilu progresivan, porezi na potrošnju uglavnom su regresivni, tj. u većoj mjeri ih snose domaćinstva s niskim dohotkom. Kako je granična sklonost potrošnji tih domaćinstava veća nego li domaćinstava s višim dohotkom, a granična sklonost štednji manja nego li u bogatih pojedinaca, to porezi na potrošnju više opterećuju ukupnu potrošnju, a manje štednju. Zato se obično zemljama s niskom stopom štednje preporuča da svoj porezni sustav u većoj mjeri usmjere na oporezivanje potrošnje jer će tako i štednja i rast biti veći (Kesner-Škreb, 1999.)

2.2.2. UTJECAJ POREZA NA BRUTO ŠTEDNJU PODUZEĆA

Najveći dio štednje poduzeća predstavljaju neraspodijeljeni profiti i amortizacijske rezerve. Kako se profit oporezuje nakon oduzimanja amortizacije, to porez na profit ne umanjuje amortizacijske rezerve. No ako je zakonom o oporezivanju profita dopuštena ubrzana amortizacija tada će se u prvim godinama nakon nabave osnovnog sredstva povećavati amortizacijske rezerve i štednja u poduzećima. Profit se dijeli na dividende koje se dijele vlasnicima poduzeća i na neraspodijeljeni profit koji ostaje u poduzeću. Različito oporezivanje dividend! i zadržanog profita ima utjecaja i na štednju. Jace oporezivanje zadržanog profita poticat će njegovu raspodjelu na dividende, dok će niže oporezivanje zadržanog profita povećati štednju poduzeća. Za visinu štednje također je značajno da li su usuglašeni sustav oporezivanja profita i dohotka. Naime u slučaju njihove usuglašenosti izbjegava se dvostruko oporezivanje dividend! na razini poduzeća i ponovo u okviru dohotka pojedinca (Kesner-Škreb, 1999.)

2.2.3. UTJECAJ POREZA NA INVESTICIJE

Postojanje štednje predstavlja nužan uvjet za formiranje kapitala, no to nije i dovoljan uvjet. Naime da bi se formirao fiksni kapital, štednja se mora pretvoriti u investicije, sto znaci da poduzetnici moraju biti spremni investirati u izgradnju kapaciteta. Porezi mogu utjecati na razinu i alokaciju domaćih investicija. No u uvjetima integracije internacionalnih financijskih tržišta, domaće investicije ne moraju nužno biti ograničene domaćom štednjom. Tako mjere kojima se potiče porast domaće štednje ne moraju nužno značiti i porast domaćih investicija. Povećana domaća štednja

može otići iz zemlje u potrazi za investicijama s boljim prinosom. Isto tako porezne poticajne mjere za povećanje prinosa od domaćih investicija mogu povećati investiranje bez povećanja domaće štednje ako je omogućen Slobodan priljev inozemnog kapitala. U zatvorenim gospodarstvima investitori će investirati do točke u kojoj je vrijednost outputa koji će investicija ostvariti izjednačena s troškovima te investicije (Musgrave i Musgrave, 1988). To znaci da ostvareni output mora biti dovoljno velik da pokrije amortizaciju kupljenog osnovnog sredstva i kamate na kredit koji je podignut za njegovu kupnju (radi jednostavnosti pretpostavlja se da se investicija financira samo iz kredita). U terminima stopa to znaci da stopa prinosa od investicije mora biti dovoljno velika da pokrije stopu amortizacije i tržišnu kamatnu stopu (Kesner-Škreb, 1999.)

2.2.4. UTJECAJ POREZA NA DOHODAK I DOPRINOSA NA KRETANJE PLAĆA I ZAPOSLENOST

Oporezivanje rada uvodi razliku između realnog bruto troška rada za poduzeće i realne neto plaće koju prima radnik. Porezi dakle stvaraju razliku između troška rada i neto plaće koja se u ekonomskoj teoriji naziva poreznim klinom. Porezni klin osnovna je veličina pomoću koje se analizira utjecaj poreza na tržište rada, tj. na veličinu ponude i potražnje za radom. Veličina realnog bruto troška rada određuje veličinu potražnje za radom, dok veličina realne neto plaće određuje veličinu ponude rada. Koliki će se dio poreznog klina rasporediti na poduzetnika i tim putem određivati potražnju za radom, a koliki će dio poreznog klina otpasti na radnika i tako utjecati na količinu rada koju on nudi na tržištu ovisi o mogućnosti prevaljivanja poreza. U analizi utjecaja poreza na zaposlenost i rast ključno je dakle analizirati prevaljivanje poreza. Ono ovisi o elastičnosti ponude i potražnje na tržištu rada, kao i o drugim čimbenicima koji određuju fleksibilnost plaća (Kesner-Škreb, 1999.)

2.3. NAČELA OPOREZIVANJA

Poželjan porezni sustav neke države zasniva se na četiri važna načela: ekonomska učinkovitost, pravednost, jednostavnost i provedenost, te elastičnost i izdašnost.

Prema Kesner-Škreb (1995) da bi neko gospodarstvo bilo učinkovito, potrebno je upotrijebiti sve resurse. Iz tog razloga, kada se raspravlja o učinkovitosti poreznog sustava, razmišlja se o porezima koji u najmanjoj mogućoj mjeri remete gospodarsku učinkovitost. Cilj je svakog poreznog sustava da što je više moguće smanji višak poreznog tereta kako bi se maksimalno zadovoljilo načelo gospodarske učinkovitosti poreza.

Načelo pravednosti govori o tome da se porezi moraju plaćati prema općim objektivnim pravilima koja se smatraju razumno pravednim. Prema načelu pravednosti porez bi trebalo plaćati ovisno o mogućnosti plaćanja koju ima porezni obveznik. Načelo pravednosti zahtjeva da se porezno različito terete osobe koje imaju različitu platežnu moć.

Načelo jednostavnosti i provedivosti odnosi se na poreznu administraciju za koju porezi moraju uz razumni fiskalni trošak biti jednostavni za ubiranje te ne smiju biti presloženi kako bi ih porezni obveznici mogli razumjeti.

Porezni sustav treba biti izdašan, tj. treba osigurati dovoljno sredstava za podmirenje javnih potreba. Kako postoji tendencija da državni rashodi rastu brže od nacionalnog dohotka, porezni

sustav trebao bi imati visoku elastičnost, odnosno, porezni prihodi trebali bi rasti brže od nacionalnog dohotka.

2.4. CILJEVI I UČINCI OPOREZIVANJA

Primjenom pojedinih poreza jednog poreznog sustava, kao i poreznog sustava u cjelini, ostvaruju se raznovrsni ciljevi. Praksa je pokazala da su porezi pogodni instrumenti za izvršavanje mnogih zadataka iz nadležnosti države. Ciljevi koje se nastoji ostvariti oporezivanjem s vremenom se mijenjaju, jer promjene u društveno-ekonomskom i političkom životu jedne zemlje dovode i do promjena mjesta poreza u sustavu javnih (državnih) prihoda, kao i uloge koja im je u tom sustavu povjerena. Razlikujemo fiskalne i nefiskalne ciljeve.

- Fiskalni cilj oporezivanja bio je i ostao njegova najvažnija svrha. Takav cilj porezi imaju onda kad je razlog njihovog uvođenja isključivo ili prvenstveno pribavljanje financijskih sredstava za financiranje rashoda potrebnih da bi se omogućilo izvršavanje raznovrsnih zadataka u nadležnosti države.
- Nefiskalnim ciljevima oporezivanja na prvom mjestu treba spomenuti ekonomske. Porezi se koriste ili mogu koristiti kao instrument politike cijena (npr. povećanjem ili smanjenjem stope poreza na promet). Njihovom se primjenom nastoji uskladiti ponuda i potražnja (npr. povećanjem ili smanjenjem poreznog opterećenja, s čime je smanjena ili povećana kupovna snaga poreznih obveznika). Oporezivanjem se nastoji obuzdati inflacija i ukloniti uzroke koji dovode do poremećaja ravnoteže na tržištu, nastoje se smanjiti ili anulirati prepreke koje otežavaju odnosno onemogućuju brz i skladan ekonomski razvoj zemlje.

Plaćanjem poreza utječe se na sprečavanje pojave većih ekonomskih poremećaja, odnosno na uklanjanje njihovih posljedica, njima se pokušavaju zaustaviti ili ublažiti neka dugoročno nepovoljna kretanja u gospodarstvu, potaknuti porast produktivnosti rada, zaustaviti opadanje efikasnosti privređivanja, povećati izvoz, itd. Uz ekonomske ciljeve oporezivanja, porezima je namijenjena i iznimno značajna i osjetljiva uloga instrumenata socijalne politike. Porezi se koriste da bi se smanjile razlike u materijalnom položaju poreznih obveznika, kako bi se na taj način ublažile napetosti u društvu, koje svoj korijen imaju u neravnomjernoj raspodjeli dohotka i imovine (Jelčić, 2011)

Učinak je prema definiciji utjecaj na određenu pojavu. Pa tako učinci oporezivanja ovise o tome tko snosi teret poreza, odnosno o poreznoj incidenciji. Postoji nekoliko vrsta porezne incidencije. Zakonska i ekonomska porezna incidencija. Zakonska, određuje, tko prema odredbama zakona treba platiti porez, a ekonomska pokazuje tko zaista i snosi taj teret poreza. Ekonomska incidencija poreza na dobra ovisi o reakciji prodavača i potrošača na uvođenje poreza. Što su potrošači osjetljiviji na promjenu cijene nekoga dobra, lakše će svoju potražnju usmjeriti na potrošnju nekih drugih dobara. Ako je ta osjetljivost velika, prodavači nakon uvođenja poreza neće povećati cijene oporezovanih dobara te će na sebe preuzeti sav ili veći dio poreznog tereta. Oporezivanje rada može utjecati na ponudu rada koja se mjeri brojem sati rada.“¹

¹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Porezi

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530#poglavlje48344>, (pristupano: 22. rujna 2019.g.)

Porezi i porezna politika su dio ekonomske politike pa je njihove učinke teško odvojeno promatrati bilo na razini države i tržišta (makro razina) ili na razini pojedinaca ili poduzeća (mikro razina). Učinci oporezivanja su međusobno toliko isprepleteni bez obzira što se određenim poreznim oblicima učinkovitije može djelovati na pojedine kategorije kao što su ponuda rada, štednja ili investicije. (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

3. POREZNA UTAJA

Otpor plaćanja poreza proizlazi iz mnogo činjenica i ne ovisi samo o karakteristikama poreznih obveznika nego ovisi i o poreznom opterećenju i o pojedinim vrstama poreza. Plaćanje poreza smanjuje ekonomsku snagu poreznog obveznika. Međutim svijest o obvezi plaćanja ili neplaćanja poreza ovisi o tradiciji, obrazovnoj strukturi stanovništva, izvršavanju sankcija prema neplatišama poreza u nekoj sredini, stručnosti poreznih tijela i slično.

3.1. POJAM POREZNE UTAJE

Porezna evazija rezultat je činidaba i propuštanja koje porezni obveznik poduzima radi izbjegavanja plaćanja poreza. Može biti zakonita ili dopuštena koja nije u sukobu sa zakonom ili drugim propisima, te nezakonita ili nedopuštena, koja za sobom povlači sankcije. Nezakonita porezna evazija javlja se kao: utaja ili defraudacija, kada porezni obveznik ne prijavljuje uopće ili prijavljuje samo djelomično činjenice relevantne za utvrđivanje porezne obveze, te kao krijumčarenje (kontrabanda ili šverc). Odnosi se na izbjegavanje plaćanja potrošnih poreza (porez na promet i carine)²;

Neželjeno prevaljivanje poreza znači izbjegavanje poreza kod kojeg nositelj poreznog opterećenja (ne samo porezni obveznik) prevaljuje porezni teret na osobu različitu od one koja je po intenciji zakonodavca stvarno trebala platiti porez. Porezna evazija znači izostanak poreznih prihoda za iznos neplaćenog poreza, a kod neželjenog prevaljivanja u državnu blagajnu priteče planirani iznos od poreza, ali dolazi do neželjenih nefiskalnih posljedica (ekonomskih, socijalnih).

Granične porezne stope obično su mnogo više od stvarnih udjela ubranih poreza u bruto domaćem proizvodu. Iako u SAD-u većina građana podliježe graničnim poreznim stopama na dohodak od 15 do 28 posto, udio poreza na dohodak pojedinaca u bruto domaćem proizvodu iznosi prosječno 10 posto. Ovakva razlika može se objasniti postojanjem poreznih olakšica i vrlo raširenom pojavom poreznog izbjegavanja i porezne utaje.

Neplaćanje poreza ima dva aspekta: legalno ili prihvatljivo izbjegavanje poreza za što u anglosaksonskoj literaturi postoji naziv tax avoidance i nelegalno, kažnjivo izbjegavanje poreza, ili porezna utaja koja se u istoj literaturi naziva tax evasion.

Izbjegavanje poreza (tax avoidance) definira se kao potpuno korištenje svih mogućnosti smanjenja porezne obveze koje pruža zakon. U mnogim zemljama prave vojske poreznih savjetnika pronalaze dnevno rupe u poreznim zakonima kako bi svojim klijentima osigurali plaćanje što manjeg poreza. Izgleda kao da između poreznih savjetnika i države postoji stalno natjecanje: savjetnici uhvate državu u nekom propustu, a država to shvati, i ispravi svoj propust, da bi savjetnici opet prionuli na posao traženja novih poreznih rupa. Tako, na primjer, porezni savjetnici mogu predložiti svojim bogatim klijentima izbjegavanje poreza i oporezivanje njihova dohotka nižom graničnom stopom, tako da dio svoje imovine (vrijednosne papire, nekretnine ili udio u poduzeću) prenesu na svoju

² Izbjegavanje poreza, dostupno na <http://www.poslovni.hr/leksikon/izbjegavanje-poreza-1314> (pristupano 28.08.2019.g.)

djecu. I jedni i drugi tada potpadaju pod nižu graničnu poreznu stopu i plaćaju manje poreza. Osim takvog "ubrzanog" nasljeđivanja imovine porezi tjeraju pojedince da promijene i druge oblike porodičnog života. Na primjer, u nekim se zemljama povoljno rastati, jer se tada sva primanja od supruga koja se mogu nazvati alimentacijom ne oporezuju. Ili, u SAD-u su kamate na municipalne, gradske obveznice izuzete od plaćanja poreza na dohodak. To je učinjeno kako bi se olakšalo financiranje lokalnih jedinica državne uprave. No mnogi su iskoristili priliku i krenuli u kupnju lokalnih obveznica na čiju se kamatu ne plaća porez. Tako se može dogoditi da mnogi bogataši pokupovavši mnogo municipalnih obveznica gotovo i ne plate porez na dohodak (Kesner-Škreb, 1995)

Utaja poreza (tax evasion) predstavlja pak neplaćanje zakonski utvrđenih poreza. Ako se, na primjer, mora plaćati porez na prodaju gljiva, a netko iz bilo kojeg razloga proda manje gljiva, smatra se da je legalno izbjegao poreznu obvezu. No ako je državi prijavio manju prodaju gljiva od one stvarne, tada je ilegalno izbjegao, odnosno utajio porez.

U novije vrijeme porezna utaja često je u središtu pažnje mnogih medija. Spektakularni su problemi slavnih ličnosti koji se radi utaje poreza u domovini moraju skrivati po raznim dalekim zemljama. No utajom se ne bave samo slavni i bogati već ona postaje vrlo raširen fenomen koji se rasprostire na gotovo sve slojeve u društvu. Neubrani porezi tako poprimaju pozamašne svote pa tako, recimo, procjene porezne službe u SAD-u (Internal Revenue Service) govore da je još davne 1981. dine ubrano 75 milijardi dolara poreza manje zahvaljujući premalim iznosima prijavljenih dohodaka u poreznim prijavama. Postoje razni načini utaje poreza (Kesner-Škreb, 1995)

- dvostruko vođenje poslovnih knjiga. Jedne se knjige pokazuju poreznim vlastima, a u drugima se bilježi stvarni promet;
- rad na crno koji se plaća gotovinom, a čiji se iznosi ne unose u poreznu prijavu. Nije grijeh raditi honorarno i zaraditi dodatni prihod, no taj prihod valja prijaviti državi;
- mnogi se poslovi ne plaćaju niti virmanom niti gotovinom, već se protu naknada daje u naturi ili protuuslugom. Tada je na djelu trampa kao prvotni oblik razmjene među ljudima. Između mnogih obrtnika često se čuje, na primjer, rečenica: "Popravi mi auto, ja ću tebi zato ostakliti prozore". Takve bi se transakcije trebale prijaviti poreznim vlastima i podleći plaćanju poreza;
- u nekim se zemljama poreznim vlastima moraju prijaviti napojnice i na njih platiti porez. No kako samo primalac zna koliko je novca dobio, tako je poreznim službama vrlo teško ući u trag ovoj vrsti prihoda;
- isto tako poreznicima je teško otkriti sva plaćanja roba i usluga koje se vrše u gotovini, a ne preko platnog prometa.

U poreznoj terminologiji izbjegavanje je pojam koji se koristi da bi se opisalo na zakonu utemeljeno uređenje prilika poreznog obveznika radi smanjenja njegove porezne obveze (tax liability). Pojam često ima pogrdan prizvuk ako se upotrebljava da bi označio izbjegavanje postignuto ciljanim uređenjem osobnih ili poslovnih prilika radi ostvarenja koristi korištenjem "rupa", dvoznačnosti, pogrešaka ili drugih nedostataka poreznog zakona. Zakonodavstvo sa svrhom sprječavanja izbjegavanja postalo je uobičajnije i često sadrži vrlo složene odredbe. Nezakonito izbjegavanje

poreza (evasion) pak znači smanjenje poreza nezakonitim sredstvima. Razliku, međutim, nije uvijek lako ustanoviti. Neki primjeri zakonitog izbjegavanja poreza uključuju smještanje imovine u offshore jurisdikcije, čime se osigurava da se dobiti uvrštavaju u kapital, a ne u dohodak i time se postiže da ne budu oporezivi (ili da budu oporezivi po nižoj stopi), protega (spreading) dohotka drugim poreznim obveznicima s nižim graničnim poreznim stopama i iskorištavanje poreznih poticaja.

Granica između poreznog izbjegavanja i porezne utaje vrlo je krhka, te porezno izbjegavanje vrlo lagano, gotovo nevidljivo može prijeći u poreznu utaju. Siva ekonomija u svim zemljama odnosi poprilično veliki udio društvenog proizvoda. Država pokušava na različite načine smanjiti njezino značenje, no u tom poslu često je neuvjerljiva. Naime, postojanjem sive ekonomije održava se viša razina ukupnog društvenog blagostanja, odnosno osigurava socijalni mir. U pristupu poreznoj utaji i poreznom izbjegavanju država ima tešku zadaću odlučiti između viših poreznih prihoda i socijalnog mira koji osigurava skrivena, siva ekonomija (Arbutina, Ott., 1999):

3.2.ZAKONSKI OKVIR POREZNE UTAJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Porezni sustav svake države, pa tako i Republike Hrvatske, nije trajan ni vječan. Svaki porezni sustav podložan je manjim ili većim promjenama, s tim da se novim zakonskim rješenjima u pravilu nastoji postići što veća efikasnost i jednostavnost ubiranja poreza.

3.2.1. UGOVORI O DVOSTRUKOM OPOREZIVANJU

Jedan od modaliteta izbjegavanja međunarodnog dvostrukog oporezivanja jest i sklapanje međudržavnih ugovora, bilateralnih ili multilateralnih, pri čemu su bilateralni (odnosno dvostrani) ugovori znatno brojniji instrument. Kao svojevrsni općeprihvaćeni obrazac dvostranih međudržavnih ugovora, nametnuo se model OECD-a koji je izradio Fiskalni odbor Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj. U RH trenutačno su na snazi 63³ preuzeta ili sklopljena ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koji prema članku 141. Ustava čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona (Šimović, 2007).

3.2.2. KAZNENI ZAKON

Člankom 286. Stavkom 1. Kaznenog zakona porezna utaja definirana je na sljedeći način: „Tko s ciljem da on ili tko drugi izbjegne potpuno ili djelomično plaćanje poreza, doprinosa mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, drugih propisanih doprinosa ili davanja, daje lažne podatke o zakonito stečenim dohodcima, o predmetima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa ovakvih obveza, ili tko s istim ciljem u slučaju obvezne prijave ne prijavi zakonito stečeni

³ MFIN, dostupno na <https://www.porezna-uprava.hr/bi/Stranice/Dvostruko-oporezivanje.aspx> (pristupano 27.08.2019.)

prihod, odnosno predmet, ili druge činjenice koje su od utjecaja na utvrđivanje ovakvih obveza, koje je po zakonu dužan prijaviti, a iznos obveze čije se plaćanje izbjegava prelazi deset tisuća kuna, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“⁴

3.2.3. OPĆI POREZNI ZAKON

Opći porezni zakon svojim odredbama ponajprije propisuje odgovornost mogućih sudionika porezno pravnog odnosno porezno dužničkog odnosa za neplaćeni ili manje plaćeni porez te počinjenje ili sudjelovanje u kaznenom djelu utaje poreza: odgovornost zastupanih osoba, odgovornost zastupnika, odgovornost za neplaćanje poreza po odbitku, odgovornost za vjerodostojnost poslovnih knjiga, odgovornost poreznog jamca. Posebice se propisuje odgovornost utajivača poreza i pomagača (odnosno tko zbog utaje poreza ili pomaganja ili prikrivanja utaje umanju ili ne iskaže poreznu obvezu, jamči za manje plaćeni ili utajeni porez i pripadajuće kamate).⁵

3.2.4. POJEDINAČNI POREZNI ZAKONI

Zakoni koji uređuju pojedine vrste poreza također sadržavaju kaznene odredbe za određene oblike porezne utaje. Za propisane prekršaje predviđene su novčane kazne (primjerice : čl.66., 67. Zakona o porezu na dohodak, čl.38. Zakona o porezu na dobit, čl.28., 29., 30. Zakona o porezu na dodanu vrijednost).

Gospodarstvo u Hrvatskoj, svake godine nažalost bilježi pad. Od zakonitog gospodarstva, mnogi se okreću nezakonitom gospodarstvu ili boljim izrazom rečeno neslužbenim gospodarstvom. „Neslužbeno gospodarstvo usko je povezano s nenaplaćenim porezom na dohodak, budući da porastom registrirane zaposlenosti rastu prihodi poreza na dohodak čime se povećava službeno gospodarstvo, jer kako je to Karajić (2002) utvrdio – ljudi ne rade neprijavljeno svojevrijedno, već zato što nemaju drugog izbora.“

Kao i ostale dijelove neslužbenog gospodarstva, postotak poreznih prijevара teško je mjerljiv, posebice kod poreza na dohodak, a primjerice američke porezne vlasti procjenjuju kako obveznici dobrovoljno plate oko 80% stvarnih obveza poreza na dohodak.

3.3. POJAVNI OBLICI POREZNE UTAJE

Prema Jelčiću (2002), razlikuju se dva slučaja (nezakonite) porezne utaje:

1. Potpuna porezna utaja ili potpuna defraudacija poreza;
2. Djelomična porezna utaja ili djelomična defraudacija poreza.

⁴ Kazneni zakon, dostupno na <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (pristupano 28.08.2019.g.)

⁵ OPZ, dostupno na <https://www.zakon.hr/z/100/Op%C4%87i-porezni-zakon> (pristupano 28.08.2019.g.)

- Potpuna porezna utaja nastaje „ako porezni obveznik ne prijavi cjelokupan iznos ostvarenog prihoda, odnosno dohodak koji podliježe oporezivanju, ako ne prijavi posjedovanje imovine koja je predmet oporezivanja ili ako prikrije relevantne činjenice, događaje ili djelatnosti koje služe kao povod za oporezivanje“
- Djelomična porezna utaja „kada porezni obveznik podnosi nepotpunu i/ili lažnu poreznu deklaraciju o veličini prihoda i dohotka, o vrijednosti imovine, o činjenicama, događajima ili djelatnostima koje se uzimaju u obzir pri oporezivanju, odnosno kada daje nepotpune podatke o objektu (objektima) oporezivanja te tako utječe na smanjenje porezne obveze.“ (Marković, 2000)

Jelčić (2002) , također, posebno naglašava i pojam krijumčarenja (kontrabanda ili šverc) koji se uobičajeno koristi za nezakonitu poreznu utaju pri oporezivanju primjenom općih ili posebnih poreza na promet ili carina (izravnih poreza).

U Republici Hrvatskoj najznačajniji pojavni oblik sive ekonomije jest netočno prijavljivanje proizvođača, potom slijede neregistrirani (skriveni) proizvođači te statistički nedostaci podataka. Autori posebice upozoravaju na činjenicu da se porezna utaja u Hrvatskoj seli sve više u područje netočno prijavljivanja odnosno da metode utaje poreza postaju sofisticiranije.

Pojavne oblike porezne utaje moguće je razlikovati i s obzirom na pojedine poreze. Primjerice, u sustavu poreza na dohodak jedan od “popularnih” oblika porezne utaje jest prijavljivanje posloprimca na minimalnu plaću te isplata ostatka dohotka “na ruke” odnosno u gotovini ili isplate preko studentskih servisa, u obliku dnevnica i sl. Istraživanjem se utvrdilo kako se nezakonito izbjegavanje poreza na dohodak u Hrvatskoj odvija na različite načine, a uvelike ovisi o kreativnosti prekršitelja i (ne)sposobnosti državnog aparata da ga prevenira i sankcionira. Izvršena je analiza sadržaja javno dostupnih podataka u kojima se spominju neki od oblika izbjegavanja poreza na dohodak u RH u vidu potpunih i djelomičnih utaja ili prijevara povezanih s porezom na dohodak te su izdvojene slijedeće pojave⁶:

- Neprijavljena djelatnost odnosno „rad na crno“ – radnik u potpunosti ne prijavljuje svoj dohodak, niti uplaćuje bilo kakve doprinose
- Fiktivno zaposlenje na način da se osobi isplaćuju plaća i svi porezi, prirez i doprinosi, a ista uopće ne zaradi svoja primanja
- Fiktivno zaposlenje uz plaćanje doprinosa poslodavcu kako bi se steklo neko drugo pravo poput veće naknade za porodiljni dopust, jer veći prosjek primanja podiže iznos naknade;
- Neplaćanje prekovremenog rada na način da se radniku isplaćuje nužnih 160 radnih sati mjesečno, a ostalo se „poklanja“ poslodavcu
- Izostanak uplate doprinosa na plaću

⁶ Poslovni dnevnik (2014), Siva ekonomija u Hrvatskoj iznosi 28 posto BDP-a [e-journal], dostupno na: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/siva-ekonomija-u-hrvatskoj-iznosi-28-posto-bdp-a-280856> (pristupano, 18.9.2019.)

- Prijavljivanje zaposlenih na minimalni iznos i isplata ostatka plaće u gotovini „na ruke“ posredstvom studentskih honorara ili ugovora o autorskim djelima
- Isplata iznosa plaće ispod zakonskog minimuma na način da zaposlenik vraća dogovoreni „višak“ plaće u gotovini vlasniku
- Lažno korištenje poreznih olakšica za uzdržavane članove obitelji
- Prikazivanje umanjenih prihoda kako bi se steklo pravo na socijalnu pomoć, dječji doplatak ili jeftiniji smještaj djece u vrtićima
- Neizdavanje računa i neevidentiranje prometa od samostalne djelatnosti
- Neprijavljivanje dohotka od iznajmljivanja stambenog objekta za stanovanje
- Isplata istog iznosa plaće od strane poslodavca usprkos ostvarenoj olakšici za uzdržavanog člana obitelji
- Prijave lažnog prebivališta kako bi se platio manji prirez
- Prijava lažnog prebivališta s ciljem stjecanja ili uvećanja naknade za javni prijevoz do radnog mjesta
- Prijava lažnog prebivališta kako bi se steklo pravo na poreznu olakšicu u svezi područja posebne državne skrbi

4. SPREČAVANJE POREZNE UTAJE I IZBJEGAVANJE PLAĆANJA POREZA

Misija svih poreznih uprava, pa tako i Porezne uprave Republike Hrvatske, je da pridonose ekonomskom i socijalnom blagostanju države poticanjem i povećanjem svijesti poreznih obveznika o potrebi plaćanja poreznih obveza. Sredstva iz državnog proračuna, čiji sastavni dio čine i uplaćeni porezi koriste se za financiranje zdravstva, obrazovanja, obranu, javni red i sigurnost, unapređenje stanovanja i zajednice, zaštitu okoliša i druge usluge.

Promatrajući institucijalne mjere za smanjivanje porezne utaje, na prvom je mjestu zasigurno problematika ukupne porezne administracije i njezina odnosa sa poreznim obveznikom. Jelčić (2002) naglašava da je nužno uspostaviti bolje razumijevanje i povjerenje između poreznih obveznika i poreznih tijela, posebno upozoravajući na negativne posljedice stava poreznih tijela da svi porezni obveznici nastoje izbjeći poreznu obvezu odnosno utajiti porez. U okviru djelatnosti porezne administracije svakako vrijedi spomenuti i djelatnosti poreznih tijela na pružanju informacija o porezima i pomoć poreznim obveznicima. Porezna tijela ne čini samo dobar sustav informatičke potpore, već je od neprocjenjive važnosti i ljudski element. Službenici na prvom mjestu, bez obzira na stručnu spremu i segment porezne materije kojom se bave, trebaju biti educirani i periodično (interno ili eksterno) usavršavati svoja znanja.

U okviru pravnih mjera jedna od najvažnijih sastavnica nedvojbeno je stabilnost poreznog sustava, odnosno kontinuitet poreznih propisa u smislu što manjih izmjena propisa. Česte porezne izmjene unose neizvjesnost u odluke poduzeća i građana i nestabilnost u gospodarstvu.

4.1.UDOVOLJAVANJE POREZNOJ OBVEZI

Udovoljavanje poreznoj obvezi ističe stupanj spremnosti obveznika na provođenje poreznih propisa vlastite države (prijavljivanje i neprijavlivanje poreza, ispravno popunjavanje i dostava porezne prijave te pravodobno plaćanje obveza). Može se reći kako se porezne administracije sučeljavaju istodobno sa sadržajem (ustvari udovoljavanjem) porezne obveze te s ne udovoljavanjem poreznoj obvezi što prouzrokuje određen stupanj negiranja poreznih propisa. U pogledu udovoljavanja poreznim obvezama bitna je značajka da se obveznici rukovode dobrovoljnim obračunavanjem, prijavljivanjem i plaćanjem poreznih obveza, a porezna administracija oporezivanjem sukladno poreznoj snazi obveznika i planiranjem poreznih prihoda. Kada se ne udovoljava poreznim obvezama, vrlo tanka granica dijeli svjesnu namjeru izbjegavanja obračuna, prijavljivanja i plaćanja porezne obveze, što zadire u područje kaznene odgovornosti i nenamjerne činidbe te ostaje u području administrativne odgovornosti, odnosno izvedenica je iskorištenja tzv. rupa u zakonu, dvoznačnosti, pogrešaka ili drugih nedostataka poreznih zakona. (Porezni vjesnik, 2016)

4.2.PREKRŠAJNA I KAZNENA ODGOVORNOST ZA NEPLAĆANJE POREZA

U cilju sprečavanja neplaćanja poreza država ima na raspolaganju represivne mjere i to vođenje prekršajnog postupka i podnošenje kaznenih prijava protiv poreznih obveznika koji izbjegavaju plaćanje poreza. Česta je dilema kod ovlaštenih službenika koji su u situaciji da to moraju učiniti,

vezana uz pitanje kada utvrđenu činjenicu neplaćanja poreza okarakterizirati kao prekršaj, a kada kao kazneno djelo. Do toga dolazi jer su obilježja kaznenog djela iz članka 256. Kaznenog zakona Utaja poreza ili carine identična i za prekršajne kazne koje su zapriječene za pojedine radnje koje za posljedicu imaju neplaćanje poreza ili plaćanje manjeg iznosa poreza od onog kojeg bi trebalo platiti. Naime, u radnji izvršenja kaznenog djela utaje poreza i carine sadržana su i obilježja poreznih prekršaja. Greška u knjiženju koja bi imala za posljedicu manju poreznu osnovicu, a samim tim i manje plaćeni porez ne mora se smatrati utajom poreza, bez obzira što postoje ostali formalni uvjeti koji karakteriziraju to kazneno djelo, ako ne postoji namjera da se takvim knjiženjem plati manje poreza. Tako npr. ako je netko pogrešno obračunao amortizaciju i time iskazao veće troškove, odnosno manju poreznu osnovicu, te platio manji porez na dobit, ne znači da je samom time počinio kazneno djelo utaje poreza. Postojanje namjere se u svakom slučaju cijeni, ona se ne može automatski pretpostaviti.

Kaznena prijava za porezno kazneno djelo podnosi se protiv pravne ili fizičke osobe za koju se smatra da je odgovorna za isto, u slučaju da se utvrdi da je namjernim radnjama neprijavlivanja, prikriivanja ili iskazivanja lažnih podataka u predanim poreznim prijavama u namjeri izbjegavanja plaćanja poreza ili drugih javnih davanja oštetila državni proračun.

Potrebno je dobro razmisliti prije nego se podnese kaznena prijava te procijeniti da li su se stekli uvjeti koji moraju biti ispunjeni da bi neka radnja bila tretirana kao kazneno djelo, ili se možda treba podnijeti prekršajna prijava. Kada se podnese kaznena prijava za porezno kazneno djelo koje u sebi sadrži i obilježja poreznih prekršaja, onda se ne mogu podnositi optužni prijedlozi za prekršaje, a isto tako i obratno, ako je za neko djelo podnesen optužni prijedlog za prekršaj, onda se za isto djelo ne može podnositi i kaznena prijava (Matković 2014).

4.3.MJERE ZA SPRJEČAVANJE POREZNE UTAJE

Sve više je važna potreba za unifikacijom mjera i propisa pojedinih zemalja članica putem zajedničkih poreznih politika koje će uvelike doprinijeti uspješnosti borbe, te u konačnici za javna sredstva, odnosno financijske interese EU i zemalja članica, predstavlja decentraliziranu mrežu bez pravne osobnosti što je uspostavljaju – EU-a za brzu razmjenu ciljane informacije o poduzećima i transakcijama koji će bi biti povezani s prijevarama (Uredba Vijeća EU br. 904/2010 od 7. listopada 2010). U zadnjem desetljeću na razini EU postignut je značajan napredak na putu prema većoj poreznoj transparentnosti i boljoj suradnji među poreznim upravama država članica. Kao rezultat tih napora donesen je Akcijski plan Europske komisije iz 2012, koji obuhvaća više od 30 mjera za suzbijanje poreznih prijevara i utaje poreza, od kojih je većina fokusirana upravo na jačanje porezne transparentnosti te na kvalitetniju i pravodobniju razmjenu informacija.

U Hrvatskoj postoje mnoge mjere za sprječavanje porezne utaje. Jedna od ključnih problema za rješavanje porezne utaje je ukupna porezna administracija i njezin odnos s poreznim obveznikom. Samostalni sektor za otkrivanje poreznih prijevara je ustrojstvena jedinica u sastavu Ministarstva financija ustrojena kao središnja nacionalna jedinica za prikupljanje, kontrolu, analitičku obradu i razmjenu podataka. Samostalni sektor za otkrivanje poreznih prijevara obavlja poslove: prikupljanja, kontrole, analitičke obrade i razmjene podataka u cilju otkrivanja rizičnih poreznih obveznika koji sudjeluju u organiziranim poreznim prijevarama koje imaju za posljedicu velike

porezne utaje, osobito u međunarodnim prijevarama iz područja PDV-a (kružne i lančane transakcije, fiktivne isporuke i sl.), otkrivanja fizičkih osoba koje posjeduju imovinu značajne vrijednosti, a koju su stekle na nezakonit način, bez pokrića u zakonito ostvarenim primicima te otkrivanja imovine poreznih dužnika koja nije obuhvaćena mjerama ovrhe ili koja je u cilju onemogućavanja naplate poreznog duga prenesena na druge osobe; suradnje s tijelima kaznenog progona u otkrivanju kaznenih djela povezanih s gospodarskim kriminalitetom i utajama poreza i drugih javnih davanja; dostave nadležnim tijelima prikupljenih i obrađenih podataka radi pokretanja poreznih, prekršajnih i kaznenih postupaka; po potrebi koordinacije rada nadzornih tijela u daljnjem postupanju i operativnog uključivanja u postupke; razmjene podataka i dokumentacije sa stranim jedinicama za suzbijanje poreznih utaja; praćenja propisa, pravne stečevine i sudske prakse Europske unije iz područja za koje je ustrojen te obavlja i druge zadaće bitne za razvoj preventivnog sustava i sprječavanje poreznih utaja.

Mjere za sprečavanje porezne utaje možemo podijeliti u tri skupine

A. Institucionalne

- Potreba daljnje izgradnje ukupne porezne administracije i odnosa s porezni obveznicima
- Obrazovanje poreznih službenika kroz posebno usmjerenje visokoškolskog obrazovanja ili daljnja doškolovanja,
- Izgradnja „povjerenja“ u institucionalnom pogledu

B. Pravne

- Stabilnost i kontinuitet poreznih propisa,
- Preispitivanje sustava kažnjavanja porezne utaje u RH
- Pitanje praćenja poreznih obveznika kroz evidencije porezne uprave

C. Socio-ekonomske

- Potreba izgradnje poreznog morala,
- Transparentni proračunski sustav na strani svrhovitosti proračunskih sredstava

4.4.BORBA PROTIV IZBJEGAVANJA POREZA I UTAJA POREZA

Kako bi podigla razinu efikasnosti poreznih uprava država članica u borbi protiv izbjegavanja poreza, prijevarama i utajama Europska komisija je 18. ožujka 2015. predstavila dokument Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću EU o poreznoj transparentnosti za sprječavanje utaje i izbjegavanja poreza« u kojoj je predstavljen paket mjera za poreznu transparentnost koji uključuje:

- uvođenje strogih zahtjeva u pogledu transparentnosti za porezna mišljenja – uvedeni uslijed niske razine razmjene informacija o poreznim mišljenjima među nacionalnim poreznim upravama koja je dovela do poticanja agresivnog poreznog planiranja i izbjegavanja poreza na dobit trgovačkih društava u budućnosti, pa je predložena obvezna automatska razmjena poreznih mišljenja s prekograničnim učinkom, što uključuje i dogovore o transfernim cijenama;
- pojednostavljivanje zakonodavstva o automatskoj razmjeni informacija revidirana je Direktiva o administrativnoj suradnji država članica koje su se obvezale na automatsku

razmjenu informacija svih vrsta financijskih informacija za potrebe oporezivanja, što je u skladu s globalnim standardom OECD-a;

- procjenu mogućih budućih inicijativa za transparentnost – obuhvaćena je procjena s jedne strane troškova, a s druge koristi za eventualnim uvođenjem obveze objavljivanja dodatnih informacija o oporezivanju trgovačkih društava, koja izlazi izvan okvira administrativne suradnje i javnosti omogućuje pristup opsegu poreznih podataka u multinacionalnim kompanijama;
- reviziju Kodeksa postupanja pri oporezivanju poslovanja – ukazalo se na ograničenost Kodeksa odnosno njegove primjene na nedostatke u mandatu skupine za Kodeks, pa je bilo bitno odgovoriti na složene izazove budućeg razdoblja;
- bolju kvantifikaciju poreznog jaza – utvrdila se buduća obveza Europske komisije i Eurostata za suradnju s državama članicama na pronalaženju načina za prikupljanje usporedivih i pouzdanijih podataka o razmjerima utaje i izbjegavanja po reza i utjecaja koji imaju na gospodarstvo. U tu je svrhu na razini EU pokrenuta projektna grupa Fiscalis;
- promicanje veće porezne transparentnosti na međunarodnoj razini – napravljen je prvi korak kojim Komisija počinje ispunjavati svoje obećanje o promicanju snažnog i ambicioznog programa borbe protiv utaje poreza i izbjegavanja poreza na dobit trgovačkih društava.

5. IZBJEGAVANJE I NEPLAĆANJE POREZA U HRVATSKOJ

Porezna uprava na svojim mrežnim stranicama upozorava na uočeno ponašanje - izbjegavanja upisa u sustav PDV-a. U takvim slučajevima kroz postupak poreznog nadzora dokazuje moguće postojanje zlouporabe sustava i provjerava stječu li se različitim shemama poslovanja neopravdane povlastice na tržištu, a koje imaju preduvjete zlouporabe poreznog sustava. Zlouporaba poreznog sustava kojom porezni obveznici nastoje steći prednost na tržištu nedopušteno je porezno ponašanje koje je potvrđeno presudama Europskog suda i koje su pravno obvezujuće za sve članice EU, pa tako i RH.⁷

5.1. PRIMJERI NEPLAĆANJA POREZA

U cilju sprečavanja neplaćanja poreza država ima na raspolaganju represivne mjere i to vođenje prekršajnog postupka i podnošenje kaznenih prijava protiv poreznih obveznika koji izbjegavaju plaćanje poreza.⁸ Česta je dilema kod ovlaštenih službenika koji su u situaciji da to moraju učiniti, vezana za pitanje kada utvrđenu činjenicu neplaćanja poreza okarakterizirati kao prekršaj, a kada kao kazneno djelo. Do toga dolazi što su obilježja kaznenog djela iz članka 256. kaznenog zakona Utaja poreza ili carine identična i za prekršajne kazne koje su zapriječene za pojedine radnje koje za posljedicu imaju neplaćanje poreza ili plaćanje manjeg iznosa poreza od onog kojeg bi trebalo platiti. Naime u radnji izvršenja kaznenog djela utaje poreza i carine sadržana su i obilježja poreznih prekršaja. Greška u knjiženju koja bi imala za posljedicu manju poreznu osnovicu, a samim tim imanje plaćeni porez ne mora se smatrati utajom poreza, bez obzira što postoje ostali formalni uvjeti koji karakteriziraju to kazneno djelo, ako ne postoji namjera da se takvim knjiženjem plati manje poreza. Tako npr. ako je netko pogrešno obračunao amortizaciju i time iskazao veće troškove, odnosno manju poreznu osnovicu, te platio manji porez na dobit, ne znači da je samim tim počinio kazneno djelo utaje poreza.

Primjeri prijevara u različitim djelatnostima koje je otkrila Porezna uprava, a predstavljaju područje visokog rizika vezano za zakonit obračun i uplatu PDV-a:⁹

Primjer 1:

Porezni obveznici stječu čelične armature iz drugih država članica, PDV=0,00 kn jer se ovakvo stjecanje iskazuje i na poziciji pretporeza i na poziciji oporezivih transakcija EU. Hrvatski porezni obveznici koji su stekli ovakva dobra ispostavljaju račune na kojima iskazuju PDV po stopi od 25%, svoju obvezu umanjuju putem ulaznih „fiktivnih“ računa ispostavljenih na gotovo jednaki

⁷ Porezni vjesnik, br.12 Prosinac 2018. Ministarstvo financija, Porezna uprava, Središnji ured

⁸ Porezni vjesnik, br.12 Prosinac 2018. Ministarstvo financija, Porezna uprava, Središnji ured

⁹ Utvrđivanje porezne prijevara u Republici Hrvatskoj, dostupno na: [https://www.porezna-uprava.hr/PdviEu/Documents/Utvrdene%20porezne%20prijezare%20u%20RH%20\(23.2.2018.\).pdf](https://www.porezna-uprava.hr/PdviEu/Documents/Utvrdene%20porezne%20prijezare%20u%20RH%20(23.2.2018.).pdf)

(pristupano 03.10.2019.g.)

iznos stjecanja od tuzemnih sudionika u prijevare. U ovako provedenim transakcijama formiraju niže cijene za čelične armature od tržišnih cijena na prostoru Republike Hrvatske.

Primjer 2 :

Trgovci na području Republike Hrvatske kupuju velike količine šećera koji fiktivno isporučuju u drugu državu članicu. Do isporuke ne dolazi, šećer ostaje u Hrvatskoj čime je zlorabljivan sustav PDV-a. Sudionici takve vrste prijevare iz drugih država članica vrše prepakiranje šećera kupljenog u trećim zemljama, krivo ga deklariraju kao proizvod iz države članice i isporučuju na tržište Hrvatske po znatno nižim cijenama.

Primjer 3:

Nabava i prodaja tekstilnih proizvoda iz trećih zemalja, carinskim postupkom 42 pušta se u slobodan promet u svakoj državi članici bez obračuna PDV-a. Ovako stečena dobra iskazuju se u Prijavi PDV-a kao pretporez od stjecanja dobara unutar EU, kao i na poziciji oporezivih transakcija stjecanja EU (dakle PDV +/- = 0,00). Stjecatelji dobara iz EU isporučuju tekstil hrvatskim trgovcima, obračunavaju PDV po stopi od 25%, svoju obvezu umanjuju „fiktivnim“ računima. Roba se prodaje bez računa, plaća se gotovinom, a transakcije se ne evidentiraju u poslovnim knjigama čime se zlorabljiva sustav PDV-a.

Primjer 4:

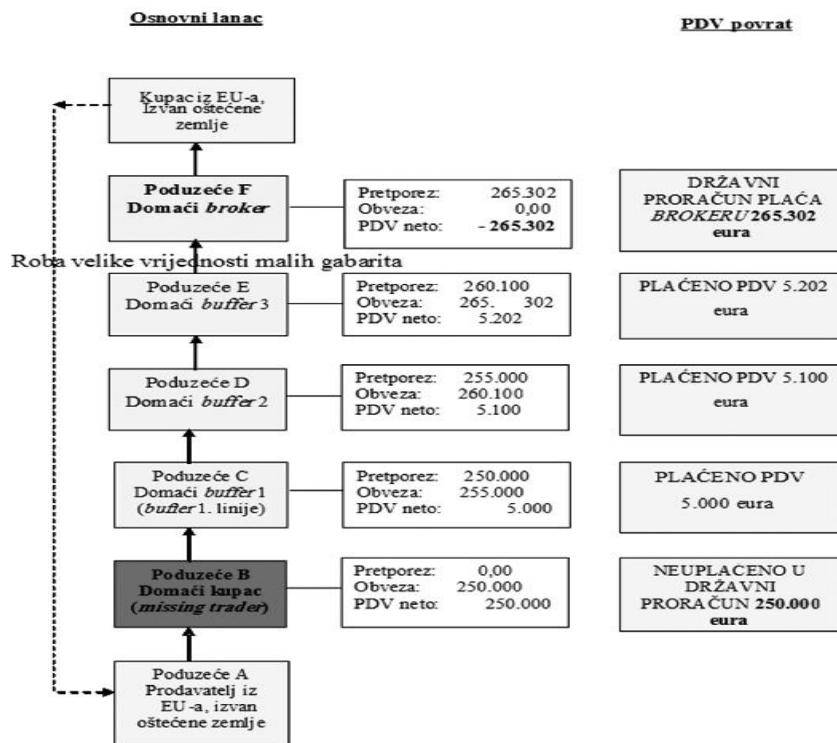
Vlasnik i odgovorna osoba trgovačkog društva u razdoblju od rujna 2003. do 25. svibnja 2018., s ciljem pribavljanja nepripadne materijalne koristi, u više navrata, bez ikakve valjane osnove, sa žiro-računa društva podizao i zadržao za sebe novac društva u ukupnom iznosu od 48.173.266,70 kn. Kako bi knjigovodstveno pravdao isplate tog iznosa krivotvorio je poslovnu dokumentaciju društva uzimajući fiktivne pozajmice i milijunske novčane nagrade. Nadalje, isplatama primitaka, koje u biti predstavljaju njegov dohodak od nesamostalnog rada u 2012. i 2014. te njegov drugi dohodak u 2015., oštećenom trgovačkom društvu u konačnici je stvorio obvezu plaćanja poreza državnom proračunu RH u ukupnom iznosu od 13.795.446,08 kn, koju obvezu ne samo da nije uplatio, nego istu do trenutka obavljanja poreznog nadzora nije niti evidentirao u poslovnim knjigama društva, Sumnjiči ga se i da je u međusobnom dogovoru s više osoba zbog pribavljanja nepripadne imovinske koristi za društvo, po osnovi nepripadne isplate povrata PDV-a na štetu Državnog proračuna u iznosu od 5.121.781,90 kn, u poslovnim knjigama društva tijekom kolovoza 2016. prikazao neistinite podatke o poslovnom odnosu s drugim trgovačkim društvima. Na opisani način državni proračun RH u razdoblju od 3. rujna 2003. do 25. svibnja 2018. oštećen je za ukupan iznos od 18.917.227,98 kn.

Primjer 5:

Na slici 1 prikazano je poduzeće A iz zemlje EU koje prodaje robu vrijednu 1.000.000 eura poduzeću B na domaćem tržištu i zbog toga je oslobođeno plaćanja poreza. Poduzeće B zatim prodaje robu poduzeću C za 1.250.000 eura s uračunatim PDV-om. Poduzeće B iznos od 250.000 eura mora platiti državi dok poduzeće C za isti iznos iskazuje pretporez. U međuvremenu, poduzeće B prestaje poslovati, odnosno nestaje (missing trader), a državu vara za 250.000 eura. No, u ovom slučaju gotovo je nemoguće dokazati poreznu utaju jer je poduzeće B uredno prijavilo svoju poreznu obvezu iako nikada nije imalo namjeru istu platiti. Porezna uprava će s vremenom

pokrenuti ovršni postupak za poduzeće B, no to neće biti od koristi jer je navedeni poslovao u unajmljenom prostoru, bez zaposlenih i bez novaca na računu. Na slici su prikazana i poduzeća C, D, i E koja isključivo služe za ometanje praćenja traga novca i prikazuju cijele transakcije istinitima. Njih nazivamo bufferi. Na posljertku, poduzeće F prodaje robu natrag poduzeću A. Temeljem navedenom, možemo zaključiti da je vezanim nadzorima vrlo teško doći do brokera, u ovom slučaju poduzeća F jer u kružnim prijevarama ponekad sudjeluje i do desetak i više buffera. Iako u većini slučajeva sva uključena poduzeća su svjesni da sudjeluju u prijevari, ponekad budu uključene i tvrtke koje prijevaru niti ne opaze.

Slika 1. Temeljni način i funkcioniranje jednostavne kružne prijevere

Izvor: Buterina, D. i suradnici (2014) Suzbijanje kružnih prijevera u cilju zaštite javnih financija, Zbornik Veleučilišta u Rijeci

5.2.POREZNI DUG U RH

Prema članku 8. stavku 7. Općeg poreznog zakona (NN, broj 115/16) obveza čuvanja porezne tajne nije povrijeđena ako Ministarstvo financija, Porezna uprava bez pristanka poreznog obveznika objavi na svojim mrežnim stranicama popis dospjelih i neplaćenih dugova po osnovi poreza na dodanu vrijednost, poreza na dobit, poreza na dohodak i prireza, doprinosa za obvezna osiguranja, trošarina, posebnih poreza, poreza na promet nekretnina, iznosa na ime naknade za koncesiju te carina, ako je ukupni iznos duga:

1. veći od iznosa 100.000,00 kuna za fizičke osobe koje obavljaju djelatnost
2. veći od iznosa 300.000,00 kuna za pravne osobe
3. veći od iznosa 15.000,00 kuna za sve ostale porezne obveznike (građane).

U skladu s odredbom stavka 8. istog članka navedenog Zakona, popis dospjelih, a neplaćenih dugova objavljuje se 31. listopada svake godine.

Ukupni dug koji je kriterij za objavu izračunava se na način da se stanje na dan 30.09., po osnovama za koje je propisana objava dospjelih neplaćenih dugova, korigira za uplate izvršene do dana obrade za formiranje popisa. U slučaju da 30.09. pada na neradni dan ili dane blagdana, u izračun se uzima stanje na prvi sljedeći radni dan. U skladu s navedenim, za izračun dugova koji je kriterij za objavu ovog popisa, uzeto je stanje na dan 1.10.2018. korigirano za uplate do dana 24.10.2018., a eventualna zaduženja nastala nakon 1.10.2018. nisu uključena u iznose iskazane u Popisu.

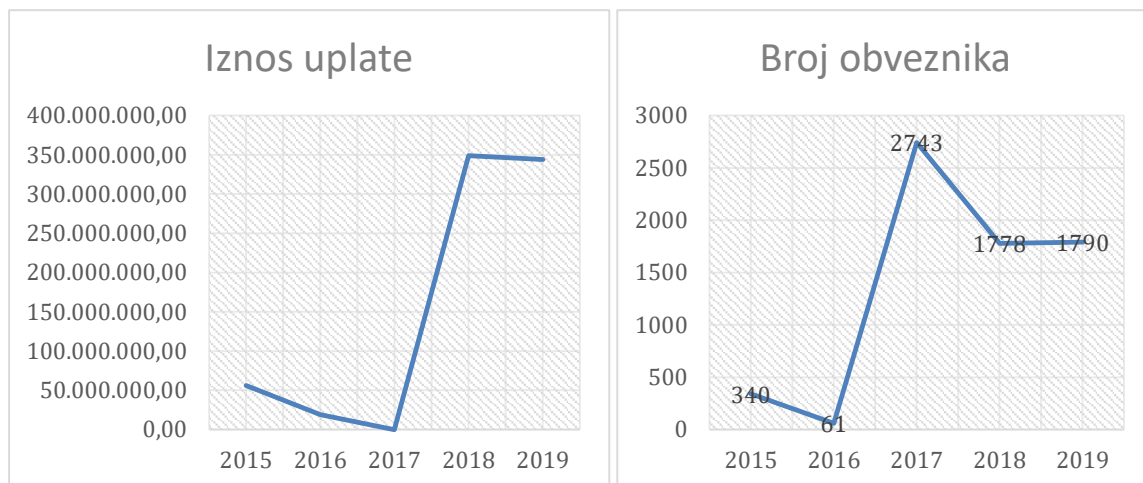
5.3.LISTE DUŽNIKA U HRVATSKOJ

Porezna uprava prikupila je i evidentirala porezni dug te ga dijelom uspjela i naplatiti u prethodnim godinama, ali postavlja se pitanje je li Porezna uprava potkapacitirana i je li joj potrebna pomoć i drugih tijela? Na ovakvo pitanje zasigurno je odgovor da ne može jer je vjerojatno da se radi i o kaznenim djelima te je prijedlog da Državno odvjetništvo i policija preuzmu koordinativnu ulogu provođenja izvida kako bi se utvrdilo postojanje ili nepostojanje kaznenih djela posebno za najveće porezne dužnike. Učinkovita suradnja potrebna je upravo kod progona najsloženijih djela u koja zasigurno ulaze političko-gospodarska kaznena djela. Ured za sprječavanje pranja novca samo je jedna karika u lancu u sustavu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma, koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nadležnim tijelima kao što su DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i nadzornim službama Ministarstva financija te sa stranim financijsko-obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u svrhu sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma (Roksandić Vidlička, Šamota Galjer, 2015, 527)

Filipović (2017) na temelju svoga istraživanja ističe dvije županije Karlovačku i Bjelovarsko-bilogorsku koje imaju manji broj poreznih dužnika (a pripadaju redu većih županija prema broju stanovnika), a čak prema nekim županijama ukupni porezni dug dužnika je dva puta manji. Navodi da se porezni dug može kontrolirati, te bi trebalo slijediti njihove modele naplate.

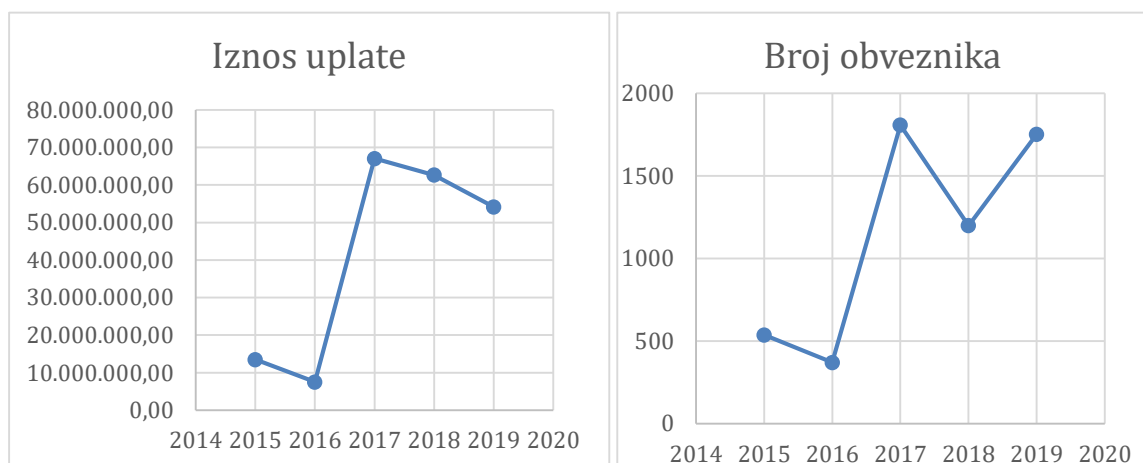
Ministarstvo financija, Porezna uprava na svojim službenim stranicama objavljuje podatke o poreznim obveznicima koji su podmirili svoja dugovanja te su brisani sa Liste dužnika (grafikon 1. i grafikon 2.)

Grafikon 1 i 2. Porezni obveznici koji su brisani sa liste dužnika jer su svoj dug podmirili u cijelosti

Izvor. Izrada autorice prema Zbirkom izvješću o uplatama poreznih obveznika (2015., 2016., 2017., 2018., 2019.)

Grafikon 3. i 4. Porezni obveznici koji se nalaze na listi dužnika a čiji je dug temeljem izvršenih uplata postao niži od iznosa koji je kriterij za objavu popisa

Izvor. Izrada autorice prema Zbirkom izvješću o uplatama poreznih obveznika (2015., 2016., 2017., 2018., 2019.)

Kod evidentiranoga poreznog duga zasigurno "nije" najvažnije to je li osoba počinila kazneno djelo ili prekršaj već je najvažnija naplata poreza, odnosno oduzimanje imovine s obzirom na potraživanja koja ima država. Grafikon 1. pokazuje kako se podmirivao porezni dug, odnosno broj obveznika koji su u cijelosti podmirili svoja dugovanja te su brisani sa liste dužnika kroz razdoblje od 2015.g. do 2019.godine. Potrebno je istaknuti 2016. godinu kada je najmanje poreznih obveznika podmirili svoja dugovanja u cijelosti, što je zapravo posljedica puno manjeg

broja poreznih obveznika koji su ne nalazili na listi dužnika iste godine. Na grafikonu 2. prikazan je nagli porast poreznih obveznika u 2017. U istoj godini uplaćena je najveća svota poreznog duga i iznosila je 479.581.215,44 kuna. Uplaćeni Iznos poreznog duga se do kraja promatranog razdoblja smanjio, što je posljedica i smanjenja poreznog duga koji još nije uplaćen, a u 2019. godini iznosi 54.169.124,81 kuna. Iznos poreznog duga se smanjio, međutim broj poreznih obveznika koji se još uvijek nalaze na listi dužnika u odnosu na prethodno razdoblje povećao. Kada bi porezni dug stavili u omjer 1 : 2 dobio bi se zastrašujući podatak jer je i sada enorman. Tu dolazimo do glavnog uzroka fenomenologije, a to je "rad na crno", a time i do utaje poreza i drugih davanja. Porezni dug koji je javno objavljen upućuje na to da bi tijela kaznenog progona trebala puno intenzivnije surađivati.

6. ZAKLJUČAK

Ulaskom u EU, Hrvatska je još jednom otvorila vrata za primjenu raznih suvremenih metoda i tehnika kakvima se učinkovitije rješava pitanje sprečavanja porezne utaje i izbjegavanja plaćanja poreza kao globalnih problema kakvi opterećuju gotovo svaku državu koja drži do svojih poreznih stvari. Osvremenjivanjem pristupa, tehnika i metoda PURH bi mogla brže i učinkovitije rješavati poreznu evaziju i problematiku izbjegavanja plaćanja poreza. Jedan od najvažnijih načina suzbijanja poreznih nepravilnosti je kvalitetno porezno planiranje iz kojeg proizlaze velike mogućnosti bržeg sagledavanja i razlikovanja porezne utaje, kao kaznenog djela i poreznog prekršaja kao administrativnog dijela, čime se žarište porezne administracije moglo svesti na razlikovanje i primjenu prikladnijih istražnih metoda i tehnika za svako djelo zasebno. Ako uzmemo u obzir da je RH najbolja u EU po prikupljanju PDV-a (samo 1,15% se izbjegne zahvaljujući fiskalizaciji), a PDV nam je oko 50 milijardi kuna prihoda, možemo reći da zapravo na preostalim oko 86 milijardi kuna prihoda država propusti prihodovati 26 milijardi kuna. To znači da se u odnosu na druge vrste prihoda, osim PDV-a, blizu trećine poreza izbjegne od strane građana i poduzeća.

Što je razlog tome? Razlog je vrlo jednostavan. Porezi su previsoki pa su građani i poduzeća motivirani izbjegavati plaćanje poreza jer na taj način ostvaruju značajne uštede. Toliko značajne, da su spremni riskirati mogućnost da budu uhvaćeni i da moraju platiti iznimno veliku kaznu. A potencijalno i gore sankcije.

Koje je rješenje? Rješenje je također vrlo jednostavno. Smanjiti porezno opterećenje dohotka i poslovanja poduzeća. Na taj način će svi plaćati relativno manje poreza, ali će biti manje motivirani izbjegavati plaćanje pa će baza koja se oporezuje biti veća. A uz manje poreze će se i osnažiti i rast gospodarstva što će donijeti dodatne porezne prihode.

7. LITERATURA

Popis knjiga, časopisa i članaka

- 1) Arbutina, H. i Ott, K. (prev.), 1999. Porezni leksikon s višejezičnim rječnikom. Zagreb: Institut za javne financije.
- 2) Buterina, D. i suradnici (2014) Suzbijanje kružnih prijevара u cilju zaštite javnih financija, Zbornik Veleučilišta u Rijeci
- 3) Bratić, V., Urban, I. (2006) Porezni izdaci u Hrvatskoj, Financijska teorija i praksa, 30 (2), 129-194
- 4) Dražić Lutilsky, I., Dragija, M., Primorac, M., Šimović, H., (2015) Računovodstvo poreza, Ekonomski fakultet Zagreb
- 5) Filipović (2017) Otkrivanje kaznenih djela i prekršaja utaje poreza / izbjegavanje plaćanja poreza ili pranje novca?, Visoka policijska škola, MUP, broj 1, str. 46-57
- 6) Hartman, D., g., (1984): Tax Policy and Foreign Direct Investment in United States, National Tax Journal, 37, 475-487
- 7) Jelčić, B., (2011): Porezi-opći dio, Zagreb : Visoka poslovna škola Libertas
- 8) Kesner-škreb, M. (1995) Izbjegavanje i utaja poreza. Financijska praksa, 19 , 267-268.
- 9) Kesner-škreb, M. (1999) Porezna politika i gospodarski rast, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 9 No.73
- 10) Kuliš, D., (2003) Kretanja u hrvatskom poreznom sustavu, Instituta za javne financije
- 11) Musgrave, R.A. i P.B. musgrave, 1998, Javne financije u teoriji i praksi, Zagreb:Institut za javne financije
- 12) Porezni vjesnik 4/2016, Ministarstvo financija
- 13) Porezni vjesnik 7-8/2015, Ministarstvo financija
- 14) Porezni vjesnik, 11/2016, Ministarstvo financija
- 15) Porezni vjesnik, 12/2018, Ministarstvo financija
- 16) Ramljak, B.(2009): Stanje i perspektive razvoja financijskog izvještavanja za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj, u Zborniku radova „Računovodstveno izvještavanje u RH i harmonizacija sa zahtjevima EU (ur. B. Ramljak),
- 17) Ramljak, B., Žager, K.(2002): Potreba i iskustva drugih zemalja u razvoju računovodstva malih i srednjih poduzeća, XXXVII. Simpozij «Računovodstvo, financije i revizija u suvremenim gospodarskim uvjetima»,
- 18) Roksandić Vidlička, S., Šamota Galjer, M. Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: Quo vadis, Hrvatska?. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2015., str. 523-557
- 19) Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007) Utaja poreza u republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu vol. 14, br 2, str. 591-617

Popis internetskih izvora

1. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Porezi
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530#poglavlje48344>, (pristupano: 22. rujna 2019.g.)
2. Izbjegavanje poreza , dostupno na <http://www.poslovni.hr/leksikon/izbjegavanje-poreza-1314> (pristupano 28.08.2019.g.)
3. MFIN, dostupno na <https://www.porezna-uprava.hr/bi/Stranice/Dvostruko-oporezivanje.aspx> (pristupano 27.08.2019.)
4. Kazneni zakon, dostupno na <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (pristupano 28.08.2019.g.)
5. OPZ, dostupno na <https://www.zakon.hr/z/100/Op%C4%87i-porezni-zakon>
6. (pristupano 28.08.2019.g.)
7. Poslovni dnevnik (2014), Siva ekonomija u Hrvatskoj iznosi 28 posto BDP-a [e-journal], dostupno na: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/siva-ekonomija-u-hrvatskoj-iznosi-28-posto-bdp-a-280856> (pristupano, 18.9.2019.)

8. POPIS SLIKA I GRAFIKONA

1. Slika 1. Temeljni načini funkcioniranja jednostavne kružne prijevare
2. Grafikon 1. Porezni obveznici koji su brisani sa liste dužnika jer su svoj dug podmirili u cijelosti, iznos uplate
3. Grafikon 2. Porezni obveznici koji su brisani sa liste dužnika jer su svoj dug podmirili u cijelosti, broj obveznika
4. Grafikon 3. Porezni obveznici koji se nalaze na listi dužnika a čiji je dug temeljem izvršenih uplata postao niži od iznosa koji je kriterij za objavu popisa, iznos uplate
5. Grafikon 4. Porezni obveznici koji se nalaze na listi dužnika a čiji je dug temeljem izvršenih uplata postao niži od iznosa koji je kriterij za objavu popisa, broj obveznika

9. IZJAVA

Izjava o akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta:

Matični broj studenta:

Naslov rada:

Svojim potpisom jamčim:

- Da sam jedini/a autor/ica ovog rada.
- Da su svi korišteni izvori, kako objavljeni, tako i neobjavljeni, adekvatno citirani i parafrazirani te popisani u bibliografiji na kraju rada.
- Da ovaj rad ne sadrži dijelove radova predanih na Veleučilište Baltazar Zaprešić ili drugim obrazovnim ustanovama.
- Da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio nastavnik.

Potpis studenta
